

before modern professional school. Using the mechanism of memberwise disjunctions is offered for classification of methods of studies which will allow taking into account more wide row of signs of different methods of studies.

Systematization of the basic known methods of studies is conducted for this purpose. This systematization of methods contains the different plurals of descriptions which describe them the proper categories and named objects. Objects determine ponderability of description and can take a place in a linear row in obedience to growth or slump of size of ponderability of description. Farther built table which represents connection between the area of localization of descriptions and subject variables.

From the general volume of signs in a dominant plural determine signs, which can be characterized after a criterion, for example, of level of activity of student. A predicate which describes classification copulas between the methods of studies will have a characteristic kind.

If to form a transition function from a subject domain to the local areas of classification signs after other criterion, for example, on the dominant method of passing to maintenance, a predicate will mutate.

Visualization of the offered classification by counts keeps informing at the report of multidimensional information to the comfortable for human perception kind, simplifies perception of such classification and accents attention on its features.

The new method of classification of methods of studies with the use of mechanism of memberwise disjunctions is offered will allow to take into account more wide row of signs of different methods of studies.

Key words: classifications of methods of studies, mechanism of memberwise disjunctions, grafts, visualization.

Дата надходження статті: «19» вересня 2014 р.

УДК 371.38.001.85:929-051 М.Дарманський (477.43/44) ХГПА

НАТАЛІЯ КАЗАКОВА,

кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький)

Реалізація ідей Миколи Миколайовича Дарманського при організації та проведенні педагогічної практики у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії

У статті представлено короткі інформативні відомості про особливості організації педагогічної практики з часів відкриття педкурсів у Проскурові (1921 р.) до становлення Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (2006р.). Висвітлені ідеї Миколи Миколайовича Дарманського про необхідність зближення педагогічного училища та вищого навчального закладу.

Статтю присвячено актуальній проблемі організації та проведення педагогічної практики майбутніх учителів в умовах ступеневої освіти. Розкрито основні ідеї Миколи Миколайовича Дарманського щодо організації та проведення педагогічної практики у ступеневому закладі освіти та напрями реалізації їх працівниками відділу педагогічної практики у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії. До них віднесено: організаційну, методичну, наукову роботу зі студентами, керівниками практики академії та баз практики; аналіз результатів практики; контроль і керівництво практикою.

Ключові слова: педагогічна практика, ступенева освіта, відділ педагогічної практики, напрями роботи відділу практики.

Постановка проблеми у загальному вигляді... В умовах ступеневої підготовки вчителів велику роль відіграє педагогічна практика, коли засвоєння навичок майбутньої педагогічної діяльності, поведінки та вміння вирішувати проблеми відбуваються не в змодельованих ситуаціях і не в стінах вишу, а в умовах реальної практичної діяльності в навчально-виховних закладах. Ступенева підготовка майбутніх учителів початкової школи має забезпечуватися на основі логічного зв'язку, наступності та неперервності педагогічної практики на кожному освітньо-кваліфікаційному рівні. Педагогічна практика має бути наближена до реальних умов професійної діяльності з метою, щоб випускник був здатний побудувати власну траєкторію професійного розвитку, готовий до варіативної поведінки в педагогічній діяльності. У зв'язку з цим, сьогодні перед вищою педагогічною школою гостро стоїть проблема чіткого визначення оптимальної кількості та видів педагогічної практики студентів, а також ефективних форм і методів взаємодії вищого педагогічного навчального закладу та баз практики в організаційно-методичному забезпеченні педагогічної практики.

Аналіз досліджень і публікацій... Теоретичну основу дослідження становлять наукові положення щодо ступеневої підготовки вчителів початкової школи у вищих педагогічних навчальних закладах (С.П.Власенко, М.М.Дарманський, О.Г.Кучерявий); організації педагогічної практики вчителів початкової школи (Л.В.Боріков, М.А.Жидкоблінов, Г.М.Коджаспіров, М.К.Козій, П.Є.Решетніков).

У працях кандидата педагогічних наук, доцента М.М.Дарманського розроблено зміст і технологію професійної ступеневої підготовки майбутніх учителів на I-III освітньо-кваліфікаційних рівнях «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст» [2]. Микола Миколайович був переконаний, що особливого значення в підготовці майбутніх педагогів набував симбіоз фундаментальної освіти, засвоєння наукових основ професійної діяльності та практичного оволодіння нею [4, с.24]. А тому вважав, що таке поєднання найбільш вдалим буде в умовах ступеневої освіти. Він підкреслював, що намічена тенденція зближення педагогічного училища і вищого педагогічного навчального закладу дозволить більш повно реалізувати потенціал педагогічних колективів: практичну спрямованість педагогічного училища і теоретичну – вищого педагогічного навчального закладу.

Формулювання цілей статті... Метою статті є визначення основних ідей М.М.Дарманського з проблеми організації та проведення педагогічної практики студентів та показати напрями їх реалізації на базі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Виклад основного матеріалу... Освітній шлях Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії з 1921 року був у різних статусах: педагогічні курси, педагогічна школа, педагогічний технікум, педагогічне училище, педагогічний коледж, гуманітарно-педагогічний інститут, гуманітарно-педагогічна академія. І всі учні минулих років, починаючи з 20-х р. XX ст., і студенти, які навчаються уже у XXI ст., проходили та проходять педагогічну практику в школах і дошкільних закладах колишнього Проскурова, нинішнього Хмельницького, Кам'янець-Подільської губернії та сучасної Хмельницької області.

Перше практиканство й стажування було здійснено у 1924 р. У навчальному плані 3-річних Проскурівських педагогічних курсів були визначені такі види практики: політосвітня, виробнича, педагогічна. У 1930-ті рр. у Проскурівському педагогічному технікумі практика проводилася протягом усіх семестрів: у I-II учні здійснювали виховну роботу; в III-IV – вивчали педагогічний процес у всіх групах початкової школи (1 і 2; 3 і 4); у V-VI семестрах працювали в школі з однією чи двома групами (тривалість до 2-2,5 місяців на семестр) [4, с.5]. Цікавою формою практики була робота при завідуючій школою з організації всього життя навчального закладу. У роки німецько-фашистської окупації Поділля (1941-1944 рр.) педагогічний технікум припинив свою діяльність. З 1945 р. він став називатися педагогічним училищем. У цей період значно поліпшилися види педагогічної практики. У навчальному плані педагогічного училища виокремлені такі види педагогічної практики: спостереження і аналіз занять у школі; пробні уроки та позакласні заняття; перші дні дитини в школі; одноденна і двотижнева практика. Кожен студент за 4 роки проводив близько 48 занять, спостерігав до 200 уроків і позакласних заходів [4, с.6].

Із 1984 по 2000 рр. заступником директора з навчально-виробничої роботи стала Калініченко В. П., а з 2000 р. – Машкіна Л. А., які організовували різні види практики на шкільному, дошкільному та музично-педагогічному відділеннях. Так, на шкільному відділі учні педучилища проходила такі види практики: з позакласної роботи; літня практика; пробні уроки і заняття; практика «Перші дні дитини в школі»; переддипломна педагогічна практика.

У 1996 р. колектив очолив Микола Миколайович Дарманський, який відкрив нові сторінки в історії навчального закладу, зокрема і педагогічної практики. Було виділено загальні тенденції щодо побудови змісту практики. По-перше, педагогічна практика як компонент загального змісту освіти, орієнтована на сучасні вимоги до педагогічної професії. По-друге, основною ланкою в педагогічній практиці є процес екстеріоризації знань з відповідною апробацією своїх здібностей і можливостей до виконання педагогічної діяльності. По-третє, педагогічна практика повинна готувати майбутніх педагогів до входження в систему варіативної та диференційованої освіти, до швидкої адаптації і переключення з одного виду діяльності на інший, з одного ступеня і рівня взаємовпливу на інший [3, с.21].

Необхідно було переглянути і вдосконалити програми педагогічної практики з урахуванням її наступності та неперервності на кожному освітньо-кваліфікаційному рівні; посилити науково-дослідну діяльність студентів на старших курсах, удосконалити форми і методи роботи зі студентами на педагогічній практиці; забезпечити єдність вимог до студента з боку керівників практики інституту та школи; організувати методичну роботу з учителями шкіл, встановити ділові стосунки факультету і кафедр з базами практики. Це і було розпочато у 2000 р., коли Хмельницьке педагогічне училище набуло статусу гуманітарно-педагогічного інституту.

М.М.Дарманський був переконаний, що забезпечити ґрунтовну практичну підготовку майбутніх педагогів можливо за умови координування зусиль суб'єктів управління і самоуправління педагогічною практикою вишу та баз практики. Критеріями спільної роботи цих закладів у ході педагогічної практики визначено: взаєморозуміння її мети, завдань, змісту реалізації; спільне керівництво практикою; єдині вимоги до організації педагогічного процесу, особистісних якостей студента та моніторингу його організаційних, загальнопедагогічних та предметно-методичних здібностей [4, с.29]. Виходячи з цього, у Хмельницькому гуманітарно-педагогічному інституті

студенти проходили педагогічну практику на базі створеного навчально-виховного наукового комплексу, до складу якого входили чотири базові школи: №1, 15, 29, навчально-виховний комплекс №7, а також дошкільні навчальні заклади № 37, 45, 46, 47, 49.

М.М.Дарманський вважав, що необхідно запровадити проходження переддипломної практики за місцем майбутнього працевлаштування, що і було зроблено з 2003 р. [4, с.24].

У 2008 р. в академії створено відділ педагогічної практики, до основних напрямів роботи якого віднесено [5, с.3]: організаційну роботу зі студентами, керівниками практики академії та баз практики; методичну роботу зі студентами, керівниками практики академії та баз практики; наукову роботу; аналіз результатів практики; контроль і керівництво практикою.

Сьогодні працівниками відділу педагогічної практики під керівництвом проректора з педагогічної практики Л.А.Машкіної згідно графіка навчального процесу та відповідно до навчальних планів з усіх спеціальностей організовується і проводиться 62 види практики на I-IV ОКР «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст», «магістр». Постійно укладаються угоди з базами практики. Ми виділяємо такі завдання керівництва педагогічною практикою студентів: оволодіння студентами в ході педагогічної практики різними методиками, методами і технологіями роботи з дітьми; добір завдань на активізацію теоретичних знань; методичної допомоги студентам; систематичний контроль та оцінка діяльності студентів в базових школах; здійснення спільної апробації з базою практики дослідницьких проєктів; допомога базам практики в проведенні різних акцій поза практикою; проведення спільних свят, взаємобмін інформацією, методичною літературою; проходження переддипломної практики за місцем майбутнього працевлаштування.

Протягом кожного навчального року спільно із завідувачами та викладачами кафедр педагогіки та психології, дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, хореографії, образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, теорії та методики музичного мистецтва, української мови та літератури, кафедри іноземних мов відділом педагогічної практики організовуються та проводяться інструктажі до кожного з видів практики та більше 20 творчих звітів і студентських звітних конференцій за їх підсумками.

Інформація з питань практики у вигляді оголошень, новин, завдань, змісту та особливостей проведення кожного виду практики для студентів усіх факультетів і керівників практики систематично оновлюється та подається на сайті академії у розділі «Педагогічна практика».

Крім цього, постійно відбувається контакт педагогічного та викладацького колективів баз практики та академії, який має інтерактивний характер. Учителі початкових класів, вихователі дошкільних навчальних закладів демонструють свою педагогічну майстерність для студентів, проводячи показові уроки, заняття, беруть активну участь у проведенні конференцій, семінарів, друку публікацій. Так, у результаті такого двостороннього зв'язку лише протягом 2013-2014 н.р. видано друком 14 публікацій (див. табл. 1).

Таблиця 1

Перелік друкованих праць у 2013-2014 н.р.

№ з\п	Назва публікації
1	Актуальні проблеми позакласної виховної роботи з дітьми у сучасній початковій школі : матеріали міжвузівської (заочної) науково-практичної конференції (Хмельницький, 25 лютого 2014 року) / [укл. Н. В. Казакова, А. О. Кашук, Л. А. Машкіна]. – Хмельницький : ФОП «О.М. Казаков», 2014. – 238 с.
2	Герої Небесної Сотні / [укл. І. М. Шпоробура, Н. В. Казакова, Н. А. Сівак, В. А. Філінюк]. – Хмельницький : ФОП «О. М. Казаков», 2014. –122 с.
3	Дунець О.М. Виховання культури поведінки молодших школярів на уроках духовності : навчально-методичний посібник. – Хмельницький : Вид-во ФОП «О. М. Казаков», 2014. – 75 с.
4	Етичний портрет учителя: еволюція поглядів : збірник студентських праць / [укл. Н. В. Казакова]. – Хмельницький : Вид-во ФОП «О. М. Казаков», 2014. – 67 с.
5	Казакова Н. В., Федорова О. В. Організація та проведення переддипломної практики з додаткової спеціалізації «Вчитель англійської мови в початковій школі» : метод. реком. для керівників практики і студентів 7 курсу освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» за напрямом підготовки 0101 «Педагогічна освіта» спеціальності 7.01010201 «Початкова освіта» / Н. В. Казакова, О. В. Федорова. – Хмельницький: ХГПА, 2014. – 26 с.
6	Казакова Н.В. Організація та проведення переддипломної педагогічної практики : метод. реком. для керівників практики і студентів 7 курсу освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» за напрямом підготовки 0101 «Педагогічна освіта» спеціальності 7.01010201 «Початкова освіта» / Н.В.Казакова. – Хмельницький: ХГПА, 2014. – 22 с.
7	Казакова Н.В. Профілактика негативних проявів у поведінці молодших школярів на уроках духовності : навчально-методичний посібник. – Хмельницький : Вид-во ФОП «О. М.

	Казаков», 2014. – 100 с.
8	Казакова Н.В., Кашук А.О., Кривошей Н.В. Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія та Хмельницька спеціалізована загальноосвітня школа I-III ст. № 15: грані співпраці. – Хмельницький : Вид-во ФОП «Казаков О.М.», 2013. – 38 с.
9	Кашук А. О. Управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів : методичні рекомендації. – Хмельницький : ФОП «О.М.Казаков», 2013. – 50 с.
10	Мотозюк Л. М., Казакова Н. В. Переддипломна практика з додаткової спеціалізації «Практичний психолог» : для керівників практики і студентів 7 курсу ОКР «спеціаліст» за напрямом підготовки 0101 «Педагогічна освіта» зі спеціальності 7.01010201 «Початкова освіта» з додатковою спеціалізацією «Практичний психолог». – Хмельницький: ХГПА, 2014. – 22 с.
11	Організація та проведення переддипломної педагогічної практики : Методичні рекомендації / Укл. Л. С. Пісоцька. – Хмельницький : Вид-во ХГПА, 2014. – 18 с.
12	Педагогічна практика з додаткової спеціалізації «Вчитель-логопед». Методичні рекомендації / Укл. О. В. Фурман. – Хмельницький : ХГПА, 2014. – 21 с.
13	Педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського в освітньо-виховному процесі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії [Текст] : Інформаційно-методичний посібник / [Авт.-упоряд.: І.М.Шоробура, Л. А. Машкіна, Н. В. Казакова]. – Хмельницький : Вид-во ХГПА, 2013. – 300 с.

Крім того, опубліковано 14 наукових статей у міжнародних і фахових виданнях України, 7 у наукових збірниках за матеріалами всеукраїнських, міжвузівських науково-практичних конференцій з проблем практичної підготовки студентів.

За ініціативою відділу практики викладачами та студентами і слухачами магістратури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії було укладено інформаційно-методичний збірник «Герої Небесної Сотні». У книзі вміщено інформацію про кожного героя Небесної Сотні, розкрито хроніку подій революції справедливості і гідності, а також подано вірші, твори студентів. Зміст включає в себе такі рубрики: «Рабів до раю не пускають», «Хронологія подій на Євромайдані», «Вони віддали своє життя за нашу Україну», «Студентська молодь про Героїв Небесної сотні», «Вірші про Героїв Небесної сотні».

Науково-дослідна діяльність майбутніх педагогів у ступеневому закладі є складовою педагогічної практики, оскільки студенти проходять дослідницько-діагностичну практику, яка пов'язана із дипломним дослідженням. У 2013-14 н. р. разом із учителем початкових класів Хмельницької спеціалізованої школи I-III ст. № 15 Оленою Михайлівною Дунець було підготовлено до конкурсу наукових робіт студентку 6 курсу факультету початкової освіти та філології Залізнюк Ілону Олегівну, яка стала переможцем Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних та гуманітарних наук у 2013-2014 н. р. у галузі «Педагогічні науки» (III місце). З приємністю хочеться також відзначити той факт, що у травні 2014 р. методистом відділу педагогічної практики А.О.Кашук успішно було захищено дисертаційну роботу на тему «Управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів в умовах ступеневої освіти» (науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О.М.Галус).

Висновки... Таким чином, у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії чітко спостерігається намічена Миколою Миколайовичем Дарманським тенденція зближення педагогічного училища і педагогічного вузу, яка дозволяє більш повно реалізувати потенціал педагогічних колективів: практичну спрямованість педагогічного училища і теоретичну – вищого педагогічного навчального закладу.

Список використаних джерел і літератури:

1. Вісник педагогічної практики (до 90-річчя Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії) / Укл. Н. В. Казакова, А. О. Кашук, Л. А. Машкіна. – Хмельницький : ПП «Ю. І. Горенюк», 2011. – 158 с.
2. Дарманський М. М. Організація діяльності чотириступеневого вищого педагогічного навчального закладу (на прикладі Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту) / Микола Миколайович Дарманський : за заг. ред. академіка Н. Г. Ничкало. – Хмельницький : Вид-во ХГПІ, 2001. – 94 с.
3. Машкіна Л. А. Педагогічна практика у системі ступеневої підготовки вчителів початкових класів : Програма та методичні рекомендації щодо її реалізації / Людмила Андріївна Машкіна. – Хмельницький: вид-во ХГПІ, 2001. – 52 с.
4. Машкіна Л. А. Педагогічна практика Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії: історія та сучасність / Л. А. Машкіна, Н. В. Казакова. – Хмельницький : Вид-во ХГПА, 2011. – 77 с.
5. Положення про відділ педагогічної практики Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії / [укл. Н. В. Казакова]. – Хмельницький : Вид-во ХГПА, 2010. – 18 с.

Spysok vykoristanykh dzherel i literatury:

1. Visnyk pedahohichnoyi praktyky (do 90-richchya Khmel'nyts'koyi humanitarno-pedahohichnoyi akademiyi) / Ukl. N. V. Kazakova, A. O. Kashchuk, L. A. Mashkina. – Khmel'nyts'kyy : PP «Yu. I. Horenyuk», 2011. – 158 s.
2. Darmans'kyy M. M. Orhanizatsiya diyal'nosti chotyrystupenevoho vyshchoho pedahohichnoho navchal'noho zakladu (na prykladi Khmel'nyts'koho humanitarno-pedahohichnoho instytutu) / Mykola Mykolayovych Darmans'kyy : za zah. red. akademika N. H. Nychkalo. – Khmel'nyts'kyy : Vyd-vo KHHPI, 2001. – 94 s.
3. Mashkina L. A. Pedahohichna praktyka u systemi stupenevoyi pidhotovky vchyteliv pochatkovykh klasiv : Prohrama ta metodychni rekomendatsiyi shchodo yiyi realizatsiyi / Lyudmyla Andriyivna Mashkina. – Khmel'nyts'kyy: vyd-vo KHHPI, 2001. – 52 s.
4. Mashkina L. A. Pedahohichna praktyka Khmel'nyts'koyi humanitarno-pedahohichnoyi akademiyi: istoriya ta suchasnist' / L. A. Mashkina, N. V. Kazakova. – Khmel'nyts'kyy : Vyd-vo KHNPA, 2011. – 77 s.
5. Polozhennya pro viddil pedahohichnoyi praktyky Khmel'nyts'koyi humanitarno-pedahohichnoyi akademiyi / [ukl. N. V. Kazakova]. – Khmel'nyts'kyy : Vyd-vo KHNPA, 2010. – 18 s.

Аннотация

Наталья Казакова

Реализация идей Николая Николаевича Дарманского при организации и проведении педагогической практики в Хмельницкой гуманитарно-педагогической академии

В статье представлены короткие информационные сведения об особенностях организации педагогической практики со времён открытия педкурсов в Проскурове (1921 г.) до становления Хмельницкой гуманитарно-педагогической академии (2006 г.). Освещены идеи Николая Николаевича Дарманского об необходимости объединения педагогического училища и высшего учебного заведения.

Статью посвящено актуальной проблеме организации и проведения педагогической практики будущих учителей в условиях многоуровневого образования. Раскрыты основные идеи Николая Николаевича Дарманского относительно организации и проведения педагогической практики в многоуровневом учреждении образования и направления реализации их работниками отдела педагогической практики в Хмельницкой гуманитарно-педагогической академии. К ним отнесено: организационную, методическую, научную работу со студентами, руководителями практики академии и баз практики; анализ результатов практики; контроль и руководство практикой.

Ключевые слова: педагогическая практика, многоуровневое образование, отдел педагогической практики, направления работы отдела практики.

Summary

Nataliya Kazakova

Realization of Mykola Mykolayovych Darmanskyi when Organizing and Conducting Pedagogical Practice in Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy

Short informative facts about peculiarities of organization of pedagogical practice from the period of establishment of pedagogical courses in Proskurov (1921) to Khmelnytsky humanitarian-pedagogical academy (2006) formation have been represented in the article. Mykola Mykolayovych Darmanskyi ideas about the necessity of pedagogical school and higher educational establishment rapprochement.

The article deals with the topical problem of organization and conducting pedagogical practice of the future teachers under the conditions of multi-level education. The main ideas of Mykola Mykolayovych Darmanskyi as for organization and conducting pedagogical practice in multi-level educational establishment and directing realization of their activity by the personnel of the department of pedagogical practice in Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy have been revealed in the article. To these belong: organizational, methodological, scientific work with the students, supervisors of practice of the academy, and the practice bases; analysis of the results of practice; control and practice supervision.

Key words: pedagogical practice, multi-level education, department of pedagogical practice, directions of work of the department of practice.

Дата надходження статті: «3» вересня 2014 р.